

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА МУЗИЧНА АКАДЕМІЯ УКРАЇНИ
ІМЕНІ П. І. ЧАЙКОВСЬКОГО

Кафедра оперної підготовки та музичної режисури

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Проректор
з наукової роботи
Скорик А. Я.

ПІДГОТОВКА ТВОРЧОГО МИСТЕЦЬКОГО ПРОЕКТУ
РОБОЧА ПРОГРАМА З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
для аспірантів

Галузь знань: **02 «Культура і мистецтво»**

Спеціальність: **026 «Сценічне мистецтво»**

Освітній рівень: **третій освітньо-творчий рівень вищої освіти**

Ступінь вищої освіти: **«Доктор мистецтва»**

Київ – 2021 рік

Робоча програма з навчальної дисципліни «**Підготовка творчого мистецького проекту**» для аспірантів третього освітньо-творчий рівня вищої освіти в галузі знань 02 «Культура і мистецтво», за спеціальністю 026 «Сценічне мистецтво», спеціалізацією «Музична режисура». 24 с.

Розробник: Керівник групи:

Касьянова О. В. – професор кафедри оперної підготовки та музичної режисури Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського, кандидат мистецтвознавства, професор, заслужений діяч мистецтв України.

Члени групи:

Даць І. В., професор кафедри оперної підготовки та музичної режисури НМАУ ім. П. І. Чайковського, народна артистка України, професор;

Ільченко П. І., професор кафедри оперної підготовки та музичної режисури НМАУ ім. П. І. Чайковського, заслужений діяч мистецтв України, професор;

Шутько С. М., в.о. професора кафедри оперної підготовки та музичної режисури НМАУ ім. П. І. Чайковського, заслужений діяч мистецтв України, доцент.

Рецензент: **Веселовська Г. І.**, головний науковий співробітник Інституту проблем сучасного мистецтва Національної академії мистецтв України, професор кафедри оперної підготовки та музичної режисури НМАУ ім. П. І. Чайковського, доктор мистецтвознавства, професор.

Робочу програму з навчальної дисципліни затверджено на засіданні Науково-аналітичної ради Національної музичної академії України імені П.І. Чайковського.

Протокол від 29.01.2021 року № 15 (1).

Голова Науково-аналітичної ради,

доктор мистецтвознавства, професор _____ Скорик А. Я.

Робочу програму з навчальної дисципліни погоджено з гарантом освітньо-творчої програми

Гарант освітньо-творчої програми

доктор мистецтвознавства, в. о. доцента _____ Іванніков Т. П.

Робочу програму з навчальної дисципліни перевірено

Завідувач відділу аспірантури та докторантури

кандидат мистецтвознавства, в. о. професора _____ Путятицька О. В.

Схвалено Вченою радою НМАУ ім. П. І. Чайковського для аспірантів третього освітньо-творчого рівня вищої освіти в галузі знань 02 «Культура і мистецтво», за спеціальністю 026 «Сценічне мистецтво».

Протокол від «08» лютого 2021 року №5

© Касьянова О. В., Даць І. В., Ільченко П. І.,
Шутько С. М., 2021 рік

© НМАУ ім. П. І. Чайковського, 2021 рік

Обсяг годин – 120
 Індивідуальні - 60
 Самостійні – 60

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«Підготовка творчого мистецького проекту»

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, спеціалізація, ступінь вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни
		денна форма навчання
Кількість кредитів – 4	Галузь знань 02 «Культура і мистецтво»	Дисципліни, які забезпечують набуття професійних компетентностей
Модулів – 3	Спеціальність 026 «Сценічне мистецтво» Спеціалізація «Музична режисура»	Рік підготовки: 2-3-й
Змістових модулів – 6		Семестр: 3-6-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання: Постановочний план		Індивідуальні: 60 годин
3 семестр: ІНДЗ 1. Обґрунтування вибору твору ІНДЗ 2. Режисерський аналіз твору		Самостійна робота: 60 год.
4 семестр: ІНДЗ 3. Режисерський задум вистави		Індивідуальне завдання входить до самостійної роботи
5 семестр: ІНДЗ 4. Режисерське втілення задуму – 1	Ступінь вищої освіти: Третій освітньо-творчий рівень вищої освіти	Вид контролю: Захист творчого мистецького проекту – 6 семестр
6 семестр: ІНДЗ 5. Режисерське втілення задуму – 2. Пакет документів до випуску вистави		
Загальна кількість годин – 120		
Тижневих годин для денної форми навчання: Аудиторних ¹ : – 1; самостійної роботи – 1		

¹ Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної індивідуальної роботи становить: для денної форми навчання: 60 год. (50 %) до 160 год. (50%).

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Предметом вивчення навчальної дисципліни «Підготовка творчого мистецького проекту» є процес інтерпретації та сценічного втілення оригінальної версії музично-театральної вистави в контексті професійної діяльності режисера музичного театру.

Місце дисципліни в програмі навчання:

Ключовий курс, що підсумовує процес професійної підготовки творчого аспіранта за ступенем вищої освіти «Доктор мистецтва».

Міждисциплінарні зв'язки.

ГЕ 1: Методологічні засади сучасного філософського знання: концепції, напрями, персоналії.

ГЕ 2: Основна іноземна мова (англійська).

ФП 1: Концепції розвитку сучасного сценічного мистецтва.

ФП 2: Новітні тенденції в музичному театрі ХХІ ст..

ЗП 2: Інноваційні технології в мистецькій освіті.

ЗП 3: Підготовка творчого мистецького проекту.

П 1: Педагогічна практика.

ВВА 1: Філософія культури.

ВВА 2: Естетичні парадигми сучасності.

ВВА 3: Актуальні проблеми аналізу музичного твору (теорія, методологія, практика).

ВВА 4: Інтерпретація музичного твору.

ВВА 5: Вагнер і вагнеріанство у світових мистецьких процесах.

ВВА 6: Українська музична спадщина: нові відкриття.

ВВА 7: Комунікаційні технології в сучасній музичній культурі України.

ВВА 8: Комунікативні компетентності музиканта: психолого-педагогічний контекст.

ВВА 9: Комп'ютерне редагування музикознавчих текстів.

Мета: підвищення професійної майстерності режисера музичного театру у втіленні оригінальних творчих мистецьких проектів із використанням сучасних науково-творчих досягнень.

Завдання:

- з'ясування актуальності обраної проблематики на тлі соціокультурних викликів сьогодення, її відповідності потребам та інтересам сучасного глядача;
- проведення режисерського аналізу обраного твору, характеристика його музичного та драматургічного аспектів у контексті новітніх мистецтвознавчих досліджень;
- формування оригінального творчого задуму музично-театральної вистави крізь призму режисерських новацій у сучасному музичному театрі;
- режисерське втілення оригінальної версії вистави із застосуванням нового синтезу традиційних та інноваційних засобів сценічної виразності.

У результаті вивчення навчальної дисципліни творчий аспірант повинен

знати:

- концепт сучасного розвитку музичного театру у новій парадигматиці культури і мистецтва;
- методологію режисерського аналізу обраного твору, спираючись на новітні дослідження і розробки;
- методологію створення режисерського задуму вистави на підставі сучасних здобутків світового та вітчизняного музичного театру;
- технологію режисерського втілення вистави з використанням оригінальних прийомів синтезування традиційних та інноваційних засобів сценічної виразності;

вміти:

- обирати для постановки актуальні твори високої художньої якості, співзвучні вирішенню проблем сьогодення, об'єктивно оцінювати творчі, технічні та матеріальні можливості їх реалізації;
- здійснювати режисерський аналіз обраного твору на підставі новітніх досліджень мистецького доробку композитора в контексті театральної естетики його часу, визначати фактори впливу на особливості музичної драматургії;
- генерувати оригінальні ідеї у створенні режисерського задуму музично-театральної вистави, переосмислюючи новаторські пошуки та експерименти сучасників, формулювати власне креативне бачення майбутнього мистецького проекту з особистими характерними рисами;
- організувати зусилля постановочної групи, творчого складу та допоміжних служб задля режисерського втілення та демонстрації оригінальної версії мистецького проекту, забезпечення художньої цілісності вистави;

володіти професійними компетентностями:

- готовністю до встановлення причинно-наслідкових зв'язків між сучасними викликами розвитку суспільства та актуальністю обраної проблематики творчого мистецького проекту;
- вмінням проводити режисерський аналіз музичної драматургії обраного твору, спираючись на новітні мистецтвознавчі досягнення, опрацьовувати літературно-іконографічні джерела в контексті його жанрово-стильової специфіки;
- змогою до створення оригінального режисерського задуму майбутнього мистецького проекту на підставі творчого переосмислення новацій знакових постатей музичного театру сьогодення, до формування структури постановочного плану в контексті сучасної театральної естетики;
- спроможністю оперувати синтезом традиційних та інноваційних методів постановочної роботи в контексті різних режисерських напрямків і шкіл, їх сценічною реалізацією при втіленні та демонстрації власного творчого мистецького проекту.

Програмний результат навчання:

Здатність до створення на основі актуальної проблематики оригінальної режисерської версії творчого мистецького проекту в контексті сучасної театральної естетики, його публічної демонстрації, інтегруючи новітні досягнення світового та вітчизняного музичного театру.

3. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістовних модулів і тем «Підготовка творчого мистецького проекту»	Кількість годин		
	денна форма		
	усього	у тому числі	
індивідуальні		Самостійна робота	
1	2	3	4
МОДУЛЬ I. Основоположні засади творчого мистецького проекту			
Змістовний модуль 1. Обґрунтування вибору твору			
Тема 1. Актуальність твору в умовах сьогодення. Можливість його реалізації	3	2	1
ІНДЗ 1. Постановочний план: обґрунтування вибору твору	2		2
Разом за змістовим модулем 1	5	2	3
Змістовний модуль 2. Режисерський аналіз твору			
Тема 2. Музичний аспект режисерського аналізу	6	4	2
Тема 3. Драматургічний аспект режисерського аналізу	6	4	2
ІНДЗ 2. Постановочний план: режисерський аналіз твору	3		3
Разом за змістовим модулем 1	15	8	7
РАЗОМ ЗА МОДУЛЕМ I	20	10	10
МОДУЛЬ II. Режисерський задум творчого мистецького проекту			
Змістовний модуль 3. Режисерське бачення майбутньої вистави			
Тема 4. Спрямованість вистави	6	4	2
Тема 5. Система образів	6	4	2
Тема 6. Інтерпретація дії	6	4	2
Тема 7. Художньо-образне вирішення вистави	6	4	2
Тема 8. Музично-шумове вирішення вистави	4	2	2
Разом за змістовим модулем 3	28	18	10
Змістовний модуль 4. Документація до процесу роботи над виставою			
Тема 9. Пакет документів для втілення вистави	4	2	2
ІНДЗ 3. Постановочний план: режисерський задум вистави	8		8
Разом за змістовим модулем 4	12	2	10
РАЗОМ ЗА МОДУЛЕМ II	40	20	20
МОДУЛЬ III. Режисерське втілення творчого мистецького проекту			
Змістовний модуль 5. Підготовчий етап роботи над виставою			
Тема 10. Співпраця режисера з постановочною групою над концептуальним вирішенням вистави	6	4	2
Тема 11. Визначення завдань творчому складу в контексті	4	2	2

Назви змістовних модулів і тем «Підготовка творчого мистецького проекту»	Кількість годин		
	денна форма		
	усього	у тому числі	
індивідуальні		Самостійна робота	
1	2	3	4
забезпечення художньо-цілісної вистави			
Тема 12. Розучування вокальних партій. Робота над створенням музично-вокального образу персонажів	6	4	2
ІНДЗ 4. Постановочний план: режисерське втілення творчого задуму – 1	4		4
Разом за змістовим модулем 5	20	10	10
Змістовний модуль 6. Технологія постановочного процесу			
Тема 13. Мізансценування	8	4	4
Тема 14. Узгодження та координація творчих завдань у співпраці режисера з диригентом в процесі оркестрово-сценічних репетицій.	8	4	4
Тема 14. Робота режисера над масовими сценами	10	6	4
Тема 14. Підготовка творчого мистецького проекту до випуску	10	6	4
ІНДЗ 5. Постановочний план: режисерське втілення творчого задуму – 2. Пакет документів до випуску вистави	4		4
Разом за змістовим модулем 6	40	20	20
Разом за модулем III	60	30	30
РАЗОМ ЗА МОДУЛЕМ I+II+III	120	60	60

4. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

4. 1. МОДУЛЬ I. Основоположні засади творчого мистецького проекту

4. 1. 1. Змістовний модуль 1. Обґрунтування вибору твору

Тема 1.

Актуальність твору в умовах сьогодення. Можливість його реалізації

Актуальність проблематики обраного твору, її відповідність реаліям сьогодення. Співвідносність теми твору потребам та інтересам сучасного глядача.

Художні якості твору, особливості його музики і лібрето, їх привабливість і перспективи інтерпретації в умовах інформаційного суспільства.

Можливості реалізації обраного твору: творчі (наявність співаків для виконання партій персонажів), інфраструктурні (наявність приміщення з сучасним театральним технічним оснащенням), матеріальні (фінансове забезпечення проекту).

ІНДЗ 1. Постановочний план: обґрунтування вибору твору

4. 1. 2. Змістовний модуль 2. Режисерський аналіз твору

Тема 2.

Музичний аспект режисерського аналізу

Творча біографія композитора, лібретиста, автора першоджерела – основи сюжету твору (за наявності). Вплив фактів і явищ із життя композитора на формування його творчої особистості, світогляду, кредо. Особливості творчості майстра, проблематика його творів.

Місце твору в мистецькому доробку композитора, його художні якості. Зовнішня композиція твору: кількість актів, картин, номерна чи наскрізна система його побудови. Аналіз увертюри (або оркестрового вступу, прелюдії). Визначення і характеристика лейтмотивів та лейттембрів.

Специфіка життя, відображеного у творі: культурологічний та історичний аспекти. Характеристика епохи, в якій відбувається дія твору: історичні події означеного часу, побут, звичаї, костюми тощо.

Тема 3.

Драматургічний аспект режисерського аналізу

Ідейно-тематичний аналіз твору. Визначення теми та ідеї авторського твору, дії та контрдії. Визначення конфлікту та розстановка дійових осіб по його сторонам. Жанр і стиль авторського твору.

Дієвий аналіз твору. Виклад сюжету за подіями. Визначення подій – основних та другорядних. Головна подія твору. Завдання дійових осіб у кожній події.

Архітектоніка твору. Її структурні компоненти: експозиція, зав'язка, розвиток дії, передкульмінація, кульмінація, розв'язка.

Літературно-сценічна історія твору. Дослідження. Рецензії. Іконографічний матеріал.

ІНДЗ 2. Постановочний план: режисерський аналіз твору

4. 2. МОДУЛЬ II. Режисерський задум творчого мистецького проекту

4. 2. 1. Змістовний модуль 3.

Режисерське бачення майбутньої вистави

Тема 4.

Спрямованість вистави

Надзавдання майбутньої вистави. Режисерське бачення конфлікту, наскрізної та контрнаскрізної дії. Зерно вистави. Жанр і стиль вистави. Їх вплив на характер майбутньої інтерпретації.

Тема 5.

Система образів

Розгорнута характеристика персонажів: їх вчинки, мотивація, ставлення до інших дійових осіб; погляди, смаки, звички, характер, мовна специфіка. Надзавдання, наскрізна дія та зерно образу.

Ставлення до конфлікту. Підпорядкованість кожної дійової особи надзавданню та наскрізній дії вистави.

Тема 6.

Інтерпретація дії

Ідейно-смісловий акцент кожної події. Визначення дійової особи, яка веде сцену. Темпоритм. Атмосфера.

Принципи мізансценування, характеристика основних мізансцен вистави.

Режисерські епізоди як логічно завершена частина вистави зі своєю внутрішньою проблемою. Художньо-образна назва епізодів, визначення в ній ключових аспектів рішення сцени.

Тема 7.

Художньо-образне вирішення вистави

Художній образ вистави як візуальне втілення надзавдання. Його формування метафорою, гіперboloю, порівнянням або алегорією.

Принципи художнього оформлення вистави: натуралістичний, ілюзорний, умовний, абстрактний.

Прийоми оформлення вистави: симультанний, умовний, просторовий.

Просторове бачення: конструктивна трансформація сценічної коробки для образного рішення вистави.

Системи декорацій: кулісна, пересувна, кулісно-арочна, підйомна, павільйонна, об'ємна, проєкційна. Характер зміни дії та техніка подачі декорацій.

Костюм і грим, їх відповідність характерним рисам персонажів.

Світлове вирішення вистави. Складання світової партитури з визначенням художнього освітлення для кожної сцени: кольору, яскравості, світлових акцентів на конкретних персонажах або частинах сценічного простору, затемнення тощо.

Можливість використання сучасних арт-технологій та сценічного дизайну в художньо-образному вирішенні вистави.

Тема 8.

Музично-шумове вирішення вистави

Принцип створення музичного оформлення (оригінальний твір, підбір). Тип музики (сюжетна, художньо-образна). Сміслові навантаження музики (супровід, ілюстрація, контраст, самостійне значення, виконання функцій дійової особи тощо). Характер музики. Виконання (оркестр, інструментальний ансамбль, хор, соло тощо). Вид механічного відтворення музики і шумів (аудіозапис, мікрофонна подача звуку тощо).

4. 2. 2. Змістовний модуль 4.

Документація до процесу роботи над виставою

Тема 9.

Пакет документів для втілення вистави

Режисерський екземпляр твору.

Ескізи художнього оформлення або макет.

Ескізи костюмів.

Ескізи гримів.

Партитура світлового оформлення вистави.
Партитура музично-шумового оформлення вистави.
Виписка на костюми та взуття.
Виписка на реквізит.
Виписка на перуки та наліпки.
Графік роботи над виставою.

ІНДЗ 3. Постановочний план: режисерський задум вистави

4. 3. МОДУЛЬ III. Режисерське втілення творчого мистецького проекту

4. 3. 1. Змістовний модуль 5.
Підготовчий етап роботи над виставою

Тема 10.

Співпраця режисера з постановочною групою над концептуальним вирішенням вистави

Творчий мистецький проект – завершальний етап підготовки режисера музичного театру за ступенем вищої освіти «Доктор мистецтва». Кінцевий результат – створення оперної вистави за участю солістів, хору, оркестру, балету, її апробація на широкого глядача.

Поглиблення спільної концепції на стиль і характер втілення оперної вистави, особливості вирішення окремих образів.

Вокально-інструментальний компонент

Робота режисера з диригентом, хормейстером, концертмейстером з аналітичного розбору концептуального бачення вистави, узгодження проблемних позицій. Окреслення завдань з опанування творчим складом вокальних партій солістів, ансамблів, артистів хору у контексті режисерського бачення майбутніх мізансцен, засобів спілкування між персонажами. Узгодження технологічних параметрів виконання вокальних партій у концертмейстерському та оркестровому супроводі.

Пластично-просторовий компонент

Робота режисера зі сценографом, художниками по світлу і костюмах над уточненням концептуального бачення художнього образу вистави і персонажів. Деталізація світлової партитури в контексті розвитку сценічної дії, обрання художніх засобів виразності для створення атмосфери видовища.

Пластично-хореографічний компонент

Робота режисера з балетмейстером, постановником пластичних і батальних сцен над концепцією поєднання вокальних партій із означеними мізансценами, забезпеченням органічного переходу від співу до дії та навпаки.

Досягнення концептуального бачення художньої цілісності вистави у гармонійному поєднанні всіх її компонентів.

Тема 11.

Визначення завдань творчому складу в контексті забезпечення художньо-цілісної вистави

Прослуховування та підбір майбутніх виконавців, визначення їх відповідності вокальним можливостям персонажів режисерського мистецького проекту.

Розподіл виконавців за партіями-ролями. Доведення до них аналітичної інформації щодо характеристичних рис персонажів, особливостей їх взаємодії. Уточнення завдань персонажів на даному підґрунті.

Уточнення завдань з розучування партій у співпраці з концертмейстером, дотримання авторських вказівок у партитурі.

Визначення завдань з відпрацювання технологічних та художніх прийомів вокальних партій в роботі з диригентом.

Визначення завдань зі створення музично-вокального образу, наповнення його психологічним змістом у співпраці режисера, диригента та концертмейстера.

Окреслення завдань із мізансценування партій у співпраці режисера, диригента та концертмейстера.

Визначення завдань із музично-пластичного вирішення партії-ролі у співпраці режисера, диригента, балетмейстера та концертмейстера.

Окреслення завдань партії-ролі в роботі з оркестром і хором, в узгодженні їх взаємодій.

Визначення завдань зі створення вокально-сценічного образу персонажів із використанням декорацій, костюмів, аксесуарів, реквізиту, сценічного гриму.

Відбір засобів виразності різних видів мистецтв, обрання прийомів їх синтезування і взаємодії в контексті створення художньо-цілісної вистави.

Тема 12.

Розучування вокальних партій. Робота над створенням музично-вокального образу персонажів

Розучування вокальних партій з концертмейстером на підставі їх аналізу в контексті музичної драматургії твору.

Робота режисера та диригента над дієвістю співу персонажів у запропонованих обставинах. Пошук у кожній фразі логічних кульмінацій. Вплив психічних і психофізичних якостей співака-актора на визначення вокальної інтонації.

Відпрацювання технологічних і художніх завдань партії-ролі в контексті співанок.

Встановлення драматургічної функції ансамблю в оперному творі. Дуети, тріо, квартети тощо, їх функціональні особливості. Співпраця режисера, диригента та концертмейстера зі співаками над узгодженістю взаємодії в

ансамблі, при змінах темпів, динаміки, складних вступів, при одночасному спілкуванні з партнером у діалогах або речитативах.

Попередня апробація окремих фрагментів творчого мистецького проекту. Виявлення невідповідностей режисерському задуму. Корекція проблемних місць.

ІНДЗ 4. Постановочний план: режисерське втілення творчого задуму – 1

4. 3. 2. Змістовний модуль 6. Технологія постановочного процесу

Тема 13.

Мізансценування

Мізансцена – найважливіший засіб виразності режисера. Надання виставі певної пластичної образної форми через систему мізансцен. Визначення мізансцен, їх залежність від просторового вирішення вистави у відповідності до темпоритму та фактури викладення музичного матеріалу. Розробка деталізованого мізансценування для усіх виконавців оперної вистави. Вироблення характеру взаємовідносин персонажів, їх логічне обґрунтування запропонованими обставинами. Зміна логіки дій персонажів у контексті переоцінки їх взаємовідносин. Мізансценічні репетиції по епізодах у вигородах.

Рояльні прогони. Досягнення справжності, продуктивності, доцільності сценічної дії в мізансценах. Дотримання в них неперервності лінії дії. Приділення особливої уваги моментам переключення динаміки сценічної дії на внутрішній емоційний розвиток (арія, ансамбль, пісня) задля досягнення неперервності лінії дії у вирішенні мізансцен.

Відпрацювання пластики і жесту, манери і ходи відповідно до характеристичних рис персонажів. Уведення в лінію дії елементів стильової поведінки, етикетних положень, особливостей церемоніалу, обрядовості, танцювально-пантомімічних прийомів, їх невід'ємність і органічність у створенні вокально-сценічного образу.

Напрацювання навичок в роботі з деталями костюма, аксесуарами, реквізитом тощо, вміння їх «обігрувати» в контексті визначеної лінії дії. Застосування різних видів і типів гриму для підсилення зовнішньої виразності ролі.

Синтез і взаємодія музично-вокальних і сценічно-пластичних засобів виразності у створенні образу, у наданні йому жанрово-стильових ознак.

Приділення особливої уваги дотриманню темпоритмів партії-ролі у визначених диригентом та режисером мізансценах. Відпрацювання чіткості і злагодженості у виконанні мізансцен, характеру взаємодії та сценічного спілкування дійових осіб відповідно до характеристичних рис персонажів.

Тема 14.

Узгодження та координація творчих завдань у співпраці режисера з диригентом в процесі оркестрово-сценічних репетицій

Оркестрово-сценічна репетиція як певний етап роботи над виставою відповідно до режисерської концепції постановки, процес формування і уточнення професійних вмінь і навичок співака-актора. Співвідношення партії співака-актора і партії оркестру як один із важливих прийомів музичної драматургії оперного твору. Їх взаємодія як двох паралельних ліній музичного і драматургічного розвитку оперної вистави. З'ясування їх специфічних відмінностей. Відмінність партії співака-актора від партії оркестру – обов'язкова наявність тексту. Підсилення виразності вокальної партії емоційним змістом музики оркестру. Досягнення найвищої виразності музичної мови в опері поєднанням можливостей партії співака-актора і партії оркестру. Оркестр – фундамент музики в опері, її драматургії.

Музично-драматургічні можливості оркестру в роботі зі співаками-акторами, їх узгодження з режисерською концепцією власної вистави:

- «резонатор почуттів», що підсилює переживання героїв; одночасно – інструмент для авторських коментарів, подій на сцені;
- створення другого плану сценічної дії, розкриття справжнього внутрішнього стану героя, іноді навіть всупереч прямому смислу проголошених ним слів;
- відображення засобами симфонічного розвитку подробиць зовнішньої і внутрішньої дії, доповнення і роз'яснення того, що відбувається на сцені;
- характеристика окремих персонажів, сценічних ситуацій, різноманітних психологічних станів завдяки необмеженим тембровим та інтонаційним можливостям виконання.

Варіативність сполучення і взаємодії партій співака-актора та оркестра в контексті музичної драматургії оперної вистави:

- оркестр як підпорядкований елемент у підтримці інтонації та створення гармонійного фону для мелодійної лінії співака-актора під час її вільного розвитку;
- поглиблення характеристики персонажа внаслідок сполучення і взаємодії двох музичних ліній – співака-актора і оркестру у розкритті настрою, емоційного стану першого;
- драматургічна роль оркестрових пауз в епізодах опери зі співом вокаліста «а сарелла». Подальший вступ оркестру як відображення сценічної дії, реакція дійових осіб на спів персонажа;
- вплив тембру оркестру, колориту звучання музичних інструментів на емоційно-інтонаційне забарвлення співу;
- розкриття і підсилення основного змісту арії паралельним розвитком мелодійної лінії акомпанементу оркестру;

- вирішення важливого драматургічного завдання внаслідок суперечливого сполучення величезної внутрішньої експресії та застиглої, закам'янілої форми її вияву.

Роль лейтмотивів, оркестрових тембрів, інших засобів музичної виразності у розвитку музично-вокального образу. Уважність відношення співака-актора до усіх деталей оркестрового супроводу – джерело більш глибокого розкриття образу.

Тема 15.

Робота режисера над масовими сценами

Хор як один з фундаментальних інструментів опери, найбільш складний елемент у контексті побудови сценічної логіки, реалізації театральної поетики.

Проблема вирішення масових мізансцен у контексті музичної драматургії оперної вистави.

Принципи режисерської побудови масових хорових сцен, прийоми взаємодії співака-актора в них:

- вибудовування взаємовідносин у групах, створення характерів, введення елементів конфлікту-змагання зі збереженням атмосфери, заданої в драматургії оркестрового звучання. Протиставлення партій співака-актора і хору;
- поперемінний розподіл загального складу хору на окремі групи з їх наступним суміщенням задля оживлення мізансцени. Чергування двох різних підходів до сприйняття хору: як єдиного цілого без рольової ідентифікації та як колективу індивідуальностей;
- використання прийому «хор-коментатор», «хор-оповідач», «хор - дійова особа». Співставлення тем і лейтмотивів окремих партій оркестрових інструментів з поведінкою діючих персонажів;
- участь хору у видозмінах світосприйняття головного героя, у перетворенні зовнішнього, зорового конфлікту в розряд внутрішнього, психологічного.

Розробка за необхідності для кожного артиста хору певної лінії ролі. Її окреслення постановником, імпровізаційне вирішення в пластиці та акторській грі артистом хору. Відпрацювання ансамблевої злагодженості співака-актора з оркестром і хором. Коригування диригентом і режисером складних музично-вокальних і пластично-мізансценічних елементів вистави.

Тема 16.

Підготовка творчого мистецького проекту до випуску

Робота над підвищенням вокальної і акторської майстерності виконавців під час сценічних репетицій. Більш тонке і точне втілення музики в сценічній дії. Розвиток і поглиблення музично-психологічної характеристики образу. Вдосконалення зовнішньої виразності партії-ролі: пластики, міміки, жесту,

танцю, манери поведінки тощо в контексті жанрово-стильових особливостей вистави.

Відпрацювання ансамблевої злагодженості співака-актора з хором і оркестром, узгодження його дій з артистами балету. Відпрацювання чіткості і злагодженості у виконанні мізансцен, характеру взаємодії та сценічного спілкування дійових осіб, їх вміння носити костюм, поводитися з аксесуарами, реквізитом, накладати сценічний грим відповідно до характеристичних рис персонажа.

Проведення генеральної репетиції – практичного показу із застосуванням усіх засобів виразності, технічних прийомів. Узгодження дій постановочної групи, творчого виконавського складу та технічних служб із забезпечення видовищного синтезу.

Визначення проблемних місць і зауважень за результатами генеральної репетиції, їх корекція і виправлення згідно з рекомендаціями постановочної групи у супроводі роялю.

Підготовка рекламної продукції: афіш, програм, запрошень із анонсування публічної апробації оперної вистави на глядача. Можливість запрошення почесних гостей, представників ЗМІ для висвітлення практичного показу у спеціалізованих друкованих та інтернет-виданнях, у програмах радіо та телебачення.

ІНДЗ 5. Постановочний план: режисерське втілення творчого задуму – 2. Пакет документів до випуску вистави

5. ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ

- 3 семестр. ІНДЗ 1. Постановочний план: обґрунтування вибору твору
- 3 семестр. ІНДЗ 2. Постановочний план: режисерський аналіз твору
- 4 семестр. ІНДЗ 3. Постановочний план: режисерський задум вистави
- 5 семестр. ІНДЗ 4. Постановочний план: режисерське втілення творчого задуму – 1
- 6 семестр. ІНДЗ 5. Постановочний план: режисерське втілення творчого задуму – 2. Пакет документів до випуску вистави

6. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Аспірантоцентрований, особистісно-орієнтований підхід у викладанні з використанням традиційних та інноваційних методів навчання і самонавчання.

Вербальний: лекція, навчальна дискусія, обговорення.

Наочний: перегляд візуальних матеріалів (відео, ілюстрації, фотографії).

Аналітичний: аналіз аудіо-відеоматеріалів, ілюстрацій.

Мистецтвознавчий: типологічний, жанровий, стилістичний, інтерпретаційний.

Дистанційний: online лекції, вебінари, консультації в Zoom та Skype, платформа Moodle.

7. МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Міжсесійний (поточний) контроль

Вербальний: співбесіда, контрольне опитування, відповідь на семінарі.

Аналітичний: аналіз матеріалів до семінарів.

Форма підсумкового контролю успішності навчання

Комплексний екзамен: білети, реферат, його захист.

Засоби діагностики успішності навчання

Усна відповідь на питання екзаменаційних білетів.

Аналіз реферату.

Доповідь на захисті реферату.

7. 1. Форма підсумкового контролю успішності навчання

Публічний захист творчого мистецького проекту на глядача.

Захист постановочного плану творчого мистецького проекту.

7. 2. Методичні рекомендації щодо дистанційної форми навчання

Навчальна дисципліна «Підготовка творчого мистецького проекту» передбачає необхідність проведення аудиторних індивідуальних (практичних) занять при втіленні режисерського бачення вистави. Але як виняток, в умовах загальнодержавного карантину можливе використання дистанційних форм навчання з деяких тем дисципліни.

8. ВИМОГИ ДО ЗАХИСТУ ТВОРЧОГО МИСТЕЦЬКОГО ПРОЕКТУ

Критерії оцінювання професійних компетентностей і програмних результатів навчання творчих аспірантів

Атестація здобувачів ступеня вищої освіти «Доктор мистецтва» здійснюється у формі публічного захисту творчого мистецького проекту з поєднанням дослідницької (наукове обґрунтування) та творчої мистецької складових.

Творча мистецька складова творчого мистецького проекту презентує оригінальну режисерську версію музично-театральної вистави в контексті сучасної театральної естетики на основі актуальної проблематики сьогодення та інтегрує новітні досягнення світового і вітчизняного музичного театру. Творча мистецька складова повинна бути публічно представлена та зафіксована на електронних носіях у формі відеозапису.

Творча мистецька складова повинна відповідати вимогам академічної доброчесності, не допускати плагіату і запозичень, креативно переосмислюючи новації сучасників, виявляти власне нестандартне вирішення актуальної теми.

Вимоги до захисту практичної складової творчого мистецького проекту та критерії його оцінювання повинні відповідати Порядку здобуття освітньо-творчого ступеня доктора мистецтва² та Змінам до даного Порядку³.

² Порядок здобуття освітньо-творчого ступеня доктора мистецтва та навчання в асистентурі-стажуванні: Постанова Кабінету Міністрів України від 24 жовтня 2018 р. №865 – <https://законодавство.com/download/postanova-vid-jovtnya-2018-865-pro-2018-67669.html>

³ Зміни, що вносяться до Порядку здобуття освітньо-творчого ступеня доктора мистецтва та навчання в асистентурі-стажуванні: Постанова Кабінету Міністрів України від 12 лютого 2020 р. №89 – <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-vnesennya-zmin-do-poryadku-zdobuttya-osvitno-tvorchogo-stupenya-doktora-mistectva-ta-navchannya-v-asistenturi-stazhuvanni-89120219>.

9. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Базова

1. Акулов Е. А. Оперная музыка и сценическое действие. Москва; Екатеринбург: Кабинетный ученый, 2016. 388с.
2. Александрова Е. И. Режиссер работает с хором. XX век. Москва : Культурная революция, 2013. 200с.
3. Арановский М. Музыкальный текст: структура и свойства. Москва: Композитор, 1999. 342с.
4. Веселовська Г. І. Сучасне театральне мистецтво. Київ: НАККиМ, 2014. 143с.
5. Вислова А. В. Русский театр на сломе эпох. Рубеж XX – XXI веков. Москва: Университетская книга, 2009. 272с. :ил.
6. Гамалей Ю. В. Оперный и балетный спектакль: Связь музыки с постановкой. Санкт-Петербург : Композитор * Санкт-Петербург, 2014. 172с.
7. Искусство режиссуры. XX век/ сост. С. К. Никулин, Л. А. Пачхадзе. Москва: Артист. Режиссер. Театр, 2008. 768с.
8. Кнебель М. О. Школа режиссуры Немировича-Данченко. Москва : РАТИ-ГИТИС, 2015. 221с.
9. Колодуб О. Творчі принципи організації оперної вистави /Олександр Колодуб . Життя, творчість, спогади / авт. -упоряд. І. Колодуб. Київ: Музична Україна, 2006. С. 104 – 112.
10. Корнієнко Н. Лесь Курбас: репетиція майбутнього. Київ: Либідь 2007. 328с.
11. Кристи Г. Работа Станиславского в оперном театре. Москва: Искусство, 1952. 281с.
12. Курбас Л. Філософія театру / упоряд. М. Лабінський. Київ: Основи, 2001. 917с.
13. Летичевська О. М. Хорове виконавство в оперній виставі: творчість Л. М. Венедиктова: моногр. Київ, 2018. 230с. :іл.
14. Литвин Б. Мастерство режиссера: поиск образности. Психологические предпосылки и реализация. Пермь, 2000. 204с.
15. Михайлова Н. М. Творчість і співтворчість у комунікативній системі режисер – хормейстер – актор // Часопис Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського: наук. журнал. Київ, 2010. №2 (7). С. 91-95.
16. Михайлова Н. М. Трансформація рольової функції хору у музичній виставі (на прикладі театральної практики останньої третини XX-початку XXI століть) : автореф. дис... канд. мистецтвознавства. 17.00.03 – музичне мистецтво / Харківський нац. ун-т мистецтв ім. І.П. Котляревського. Харків, 201. 12с.
17. Москаленко В. Г. Лекции по музыкальной интерпретации: учеб. пособие. Киев, 2012. 272с.:ил.

18. Назайкинский Е. В. Стиль и жанр в музыке. Москва: Владос, 2003. 248с.: нот.
19. Налётова И. Н. Опера как целое: системный поход. Кн. 1. Методология: моногр. Санкт-Петербург, Изд-во РГПУ им. А.И. Герцена, 2013. 185с.
20. Нестьева М. І. Режисер і композитор – однодумці чи супротивники? // Часопис Національної музичної академії України імені П.І. Чайковського: наук. журнал. Київ, 2012. №3 (16). С. 11 – 16.
21. Новые формы музыкального театра // Антология музыкального театра московских композиторов (вторая половина XX века) Москва: Композитор, 2006. Вып. 2. С. 151 – 262.
22. Новые формы современного музыкального театра // Антология музыкального театра московских композиторов (вторая половина XX века) Москва: Композитор, 2003. Вып. 1. С. 281 – 348.
23. Парин А. В. Европейский оперный дневник. Москва: Аграф, 2007. 448с.
24. Покровский Б. Введение в оперную режиссуру. Москва: РАТИ-ГИТИС, 2009. 88с.
25. Покровский Б. Об оперной режиссуре. Москва: ВТО, 1972.
26. Покровский Б. Путешествие в страну ОПЕРА. Москва: Современник, 2000. 238с.
27. Покровский Б. Размышления об опере. Москва: Сов. композитор, 1979. 279с.
28. Покровский Б. Ступени профессии. Москва: ВТО, 1984. 344с.
29. Покровский Б. Что, для чего и как? Москва: Слово / Slovo, 2002. 312с: 400 ил.
30. Приходовская Е. А. Оперная драматургия. Санкт-Петербург: Лань; Планета музыки, 2015. 88с. :ил.
31. Ротбаум Л. Д. Опера и ее сценическое воплощение. Записки режиссера. Москва: Сов. композитор, 1980. 262с.
32. Сабина М. Д. Взаимодействие музыкального и драматического театров в XX веке: моногр. Москва: Композитор, 2003. 327с.
33. Санникова Л. И. Художественный образ в сценографии. 2-е изд., испр. и доп. Санкт-Петербург: Лань; Планета музыки, 2016. 144с.: ил.
34. Станиславский – реформатор оперного искусства: материалы и документы / сост. Г. Кристи, О. Соболевская; Ю. Калашников. Москва: Музыка, 1983. 384 с.
35. Станішевський Ю. Національний академічний театр опери та балету України імені Тараса Шевченка: Історія і сучасність: моногр. Київ: Музична Україна, 2002. 736с.:іл.
36. Станішевський Ю. О. Національна опера України. 2001-2011: моногр. Київ: Музична Україна, 2012. 304с.
37. Станішевський Ю. О. Режисура в сучасному українському музичному театрі: моногр. Київ: Наукова думка, 1982. 278с.
38. Степурко В. І. Аналіз музичних творів: навч. посібник. Київ: НАКККІМ, 2020. 140с.

39. Черкашина-Губаренко М. Оперний театр у мінливому часопросторі: моногр. Харків, Акта, 2015. 380с.
40. Черкашина-Губаренко М. Р. Структурний аналіз оперного твору (стаття перша)// Часопис Національної музичної академії України імені П.І. Чайковського: наук. журнал. Київ, 2009. №2 (3). С. 58- 78.
41. Черкашина-Губаренко М. Р. Структурний аналіз оперного твору (стаття друга)// Часопис Національної музичної академії України імені П.І. Чайковського: наук. журнал. Київ, 2009. №4 (5). С. 142- 153.
42. Ярустовский Б. М. Очерки по драматургии оперы XX века. В 2-х кн. Кн. 1. Москва: Музыка, 1971. 357с.
43. Ярустовский Б. М. Очерки по драматургии оперы XX века. В 2-х кн. Кн. 2. Москва: Музыка, 1978. 261с.:ил.
- Допоміжна**
44. Актуальні проблеми музичного театру в контексті соціокультурних викликів сучасності: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. Київ, 2-3 березня 2020р./Нац. муз. акад. України ім. П. І. Чайковського; ред.-упоряд. О. В. Касьянова. Київ, 2020. 256 с.
45. Баева А. А. Оперная драматургия конца XX века/ Баева А.А, Русская опера второй половины XX века. Москва: РАТИ-ГИТИС, 2012. С.107-132.
46. Безклубенко С. Мистецтво: терміни та поняття: енциклопед. вид. у 2т. Т.1 (А-Л). Київ: Ін-т культурології АМУ, 2008. 240с.: іл.
47. Безклубенко С. Мистецтво: терміни та поняття: енциклопед. вид. у 2т. Т.2 (М-Я). Київ: Ін-т культурології АМУ, 2008. 256с.: іл.
48. Бояджиєв Г. От Софокла до Брехта за сорок театральних вечеров. Москва: РАТИ-ГИТИС, 2009. 420с.
49. Вильсон Г. Психология артистической деятельности: Таланты и поклонники / пер.с англ. А.И. Блейз. Москва: Когито-Центр, 2001. 384с.
50. Гозенпуд А. Оперный словарь. 2-е изд. перераб. и доп. Санкт-Петербург; Композитор * Санкт-Петербург, 2004. 632. :ил.
51. Гончаренко С. С. О поэтике оперы. Новосибирск : Новосибирск. гос. консерватория (академия) имени М.И. Глинки, 2010. 260с.:цв.вкл.
52. Касьянова О. В. Особливості інтерпретації танцю в сучасній оперній виставі // Часопис Національної музичної академії України імені П.І. Чайковського : наук. журнал. Київ, 2011. № 2 (11). С. 118-122.
53. Кох И. Э. Основы сценического движения. Санкт-Петербург: Лань; Планета музыки, 2013. 512с. :ил.
54. Кузнецов М. Мысль и слово в творчестве оперного актера. Москва: Музыка, 2004. 320с.
55. Ливнев Д. Г. Сценическое перевоплощение (создание актерского образа). Москва: РАТИ-ГИТИС, 2012. 262с.
56. Мерлин Б. Актерское мастерство. Теория и практика /пер. с англ. Харьков: Гуманитарный центр, 2017. 256с.
57. Немеровский А. Б. Пластическая выразительность актера. Москва: РАТИ-ГИТИС, 2010. 256с.

58. Опера. 123 либретто / авт.-сост. Е. А. Смирнова. Санкт-Петербург: Композитор * Санкт-Петербург, 2008. 288с.: [40] л. портр.
59. Оперные либретто. Краткое изложение содержания опер. Москва: Музыка, 2010. 376с.
60. Паві П. Словник театру / наук. ред. О. Клековкін. Львів, 2006.
61. Павлюк Г. Ф. Оперы классического наследия. Ростов на Дону: Феникс, 2002. 320с.
62. Рутберг И. Г. Движение и образ. Москва: Сов. Россия, 1981. 160с.
63. Тышлер Д. А., Мовшович А. Д. Сценическое фехтование. Техника ведения боев, пластика движений и батальная режиссура. Москва: Академический Проект; Культура, 2011. 239с.: цв. ил.
64. Хазанов А. Б. Заметки оперного хормейстера/ ред. - сост. Н. П. Королева, Н. Г. Шантырь, Москва: Московская консерватория, 2015. 148с. : нот., ил.
65. Цодоков Е. Опера. Энциклопедический словарь. Москва: Композитор, 1999. 592с.
66. Юдова-Романова К. В. Технічні засоби оформлення сценічного простору. Київ: КНУКіМ, 2017. 314с.: іл.

9. 2. Інформаційні ресурси

Інформаційні ресурси з історії опери, театрального виконавства, новини сучасного театрального світу

1. <https://moderato.in.ua/>

2. <https://www.operabase.com/en>

3. <http://www.operanews.com/>

Відео, аудіо, ілюстративні матеріали, електронні бібліографічні ресурси

4. <http://intoclassics.net/>

Публікації сучасних українських музикознавців, театрознавців, критиків та ін.

5. <http://mi-re.do.am/index/0-2>

З М І С Т

1. Опис навчальної дисципліни.....	3
2. Мета та завдання навчальної дисципліни.....	4
3. Структура навчальної дисципліни.....	7
4. Програма навчальної дисципліни.....	9
4. 1. МОДУЛЬ I. Основоположні засади творчого мистецького проекту.....	9
4. 1. 1. Змістовний модуль 1. Обґрунтування вибору твору	9
4. 1. 2. Змістовний модуль 2. Режисерський аналіз твору.....	9
4. 2. МОДУЛЬ II. Режисерський задум творчого мистецького проекту	10
4. 2. 1. Змістовний модуль 3. Режисерське бачення майбутньої вистави.....	10
4. 2. 2. Змістовний модуль 4. Документація до процесу роботи над виставою	11
4. 3. МОДУЛЬ III. Режисерське втілення творчого мистецького проекту..	12
4. 3. 1. Змістовний модуль 5. Підготовчий етап роботи над виставою..	12
4. 3. 2. Змістовний модуль 6. Технологія постановочного процесу	14
5. Індивідуальні завдання	17
6. Методи навчання	17
7. Методи контролю	18
7. 1. Форма підсумкового контролю успішності навчання.....	18
7. 2. Методичні рекомендації щодо дистанційної форми навчання	18
8. вимоги до захисту творчого мистецького проекту.....	18
9. Рекомендована література	20
9. 2. Інформаційні ресурси	23